

СЕКЦІЯ «ЖУРНАЛІСТИКА»

УДК 007: 304: 070

Волинець Г. М.

канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВІЙСЬКОВОГО СЛЕНГУ В УКРАЇНСЬКИХ МАСМЕДІА

Мова – це жива й гнучка система, що постійно розвивається: частина лексики застаріває, частина – реактуалізується (повертається з пасивного словникового складу до активного вжитку, іноді зі зміною семантики), тим часом з'являються і нові слова. Зафіксувати зміну в моменті розвитку, у процесі становлення – важко; утім, окремі фрагменти мовної дійсності можемо фіксувати й досліджувати. Особливо чутливою і сприйнятливою до змін є мова медіа: журналісти спілкуються з читачами «однією мовою» – дослухаючись і вибираючи найменші порухи в лексиці.

За спостереженням науковців, «Сленг за своєю природою швидкозміний, підвладний моді, динаміці суспільно-економічного розвитку, без лексикографічної фіксації приречений на зникнення, оскільки сленгові номінації швидко з'являються і так само швидко зникають. Це доводить актуальність і доконечну потребу теоретичного й лексикографічного опрацювання сленг <...>» [1, с. 581].

Сьогодення в умовах повномасштабної російсько-української війни впливає й на лексичний склад медіатекстів – все частіше вживаємо військову термінологію та сленг. Поняття «сленг» давно й активно вивчається українськими мовознавцями, зокрема: К. Атаманчук «Молодіжний сленг у соціальних мережах», В. Балабін «Сленг у сучасній лінгвістиці: огляд літератури, присвяченої проблемам сленгу», А. Грідіна «Молодіжний сленг як мовне явище», В. Каптюрова «Сленг соціальних мереж та мікроблогів», Ю. Ковальчук «Сленг як соціокультурний феномен», Н. Кривенко «Типологічні особливості сленгу (загальний та спеціальний сленг)», Т. Левченко «Субстандартна лексика в сучасних українських медіа», К. Микуланинець «Сленг та жаргон: особливості та доречність використання», С. Мірошник «Поняття «сленг» та його сутнісні характеристики», О. Мороз «До питання про розмежування понять «сленг», «жаргон», «арго»», Ю. Мосенкіс, П. Грабовий, О. Фурса «Феномен українського молодіжного сленгу (сутність, розвиток, контакти)», І. Ніколів «Сленг та суміжні з ним поняття з погляду хорватських та українських лінгвістів», Л. Ставицька «Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови», Л. Ставицька «Сучасний україн-

ський інтержаргон: проблеми й аспекти вивчення», М. Ткачівська «Молодіжний сленг і його класифікації», В. Чорнобай «Сленг: історія виникнення, визначення поняття», Н. Шульжук «Сленг як нелітературний пласт сучасної української лексики» та багато інших.

Військову лексику вивчали І. Литовченко «Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд)», М. Навальна, Ю. Калужинська «Актуалізація лексем на позначення військових дій, процесів та станів», З. Дубинець «Військова лексика в романі Р. Іванчука «Мальви», І. Насмінчук «Військова лексика як складова мовотворчості Марії Матіос», О. Банзерук «Військова лексика в історичній прозі П. Куліша», Н. Яценко «Військова лексика в історичних романах Ліни Костенко» та ін.

Дослідження особливостей використання військового сленгу останнім часом зацікавлює й молодих науковців, з'являються доробки бакалаврів та магістрів, наприклад: Панченко А. «Український військовий сленг 2014-2023 років: семантика і структура» (наук.кер. О. Меркулова).

Загалом сленг визначають як «відносно стійкий для визначеного періоду, досить поширений і загальнозрозумілий шар лексики та фразеології в середовищі живого розмовного мовлення, неоднорідний за своїм генетичним складом і ступенем наближення до літературної мови, що має яскраво виражений експресивно-оцінний характер» [3, с. 608]. Науковці розрізняють військовий, молодіжний, медичний, музичний, підлітковий, університетський, шкільний, футбольний, морський, космічний, комп'ютерний та інші види сленгу.

Варто підкреслити, що «сленг, будучи відкритою системою, постійно поповнюється новими словами, які відображають зміни в нашому житті, він є своєрідною школою словотворчості, мірилом дотепності мовців. Як тільки сленгізм стає загальновідомим, він або закріплюється в мові, або мовець швидко втрачає до нього інтерес і замінює його іншим, тому сленг можна вважати своєрідним «фільтром» новотворів» [1, с. 582]. Отже, фіксація і аналіз сучасних мовних реалій – вкрай важливий процес.

Дослідники виокремлюють близько 300 слів суто військового сленгу сьогодення [2], але не всі з них активно використовуються в масмедіа. За нашим спостереженням, найбільш вживаними є такі: «плюс» (гаразд; все добре); «плюс-плюс» (все добре; чудово); «4.5.0» («все спокійно», в першу чергу, пересічні громадяни пам'ятають цей код із бігбордів); «двохсотий/ на щиті» (загиблий); «трьохсотий» (поранений); «шестисоті» (полонені); «піксель/цифра» (військова форма ЗСУ); «сушка», «суч*и» (російські літаки-винищувачі різних модифікацій «СУ»); «зеленка» (зарості, лісосмуги тощо); «поросята», «огірки», «кабачки», «маслята» (набої різних калібрів, снаряди, патрони); «бронік» (бронежилет); «броня» (бронетехніка); «арта» (артилерія); «ленточка» (колона військової техніки); «на нулі/ передок» (перша лінія роз-

межування); «дискотека» (бойові дії); «мінус /вихід» (снаряди, які запускають у напрямку противника); «мінусувати» (ліквідувати ворога); «кіборг» (воїни, які героїчно тримають оборону); «Привид Києва» (збірний образ 40-ї бригади тактичної авіації, яка відстояла небо над столицею, зупинивши наступальні дії агресора); «мопед» (іранський дрон-камікадзе); «приліт/прихід / есесеска» (лучання ворожої ракети чи снаряда); «пташка» (безпілотно-ник); «мобік, чмобік, чмоня, орк» (зневажлива назва російських солдатів) тощо.

Ці та інші сленгові висловлювання використовуються в усному мовленні багатьма українцями (не тільки військовими); значення й стилістичне маркування подібних слів – теж відоме носіям української мови. Втім, цей пласт лексики активно вживають і журналісти, вплітаючи військовий сленг у мовну тканину медіатекстів. Військовий сленг у мові ЗМІ є певним ідентифікатором єдності всього суспільства, спорідненості та міцних взаємозв'язків між усіма громадянами. Сленгізми використовуються також з іронічною, саркастичною метою, в зневажливій тональності – коли йдеться про ворога. Отже, такі вкраплення – віддзеркалюють реалії українського побуту періоду війни, додають експресивності повідомленням, надають журналістським текстам ознаки невимушеного, живого спілкування з читачами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мяснікова Є. Сленг як «фільтр» новотворів / Є. Мяснікова, М. Лухіна // Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес [Електронний ресурс]: матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. студ. і аспірантів, 29 вересня 2022 р. / Ред. кол. В. М. Складар та ін. – Харків: НТУ «ХПІ», 2022. – С. 580–582. – Режим доступу: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/60430>
2. Панченко А. Український військовий сленг 2014-2023 років: семантика і структура: кваліфікаційна робота магістра спеціальності 035 «Філологія» / А. Панченко. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. – 54 с.
3. Українська мова : енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В. М. Русанівський та ін. – Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 820 с.